

ארגון יד לבנים
סניף ירושלים

עיריית
ירושלים

מנחם פריבס ז"ל

נולד בפולין

בתאריך ב' בחשון תרפ"ג, 24/10/1922

שרת בהגנה

נרצח ע"י המשטרה הבריטית

בתאריך כ"ה בשבט ת"ש, 4/2/1940

נקבר בהר הזיתים

בן 17 בנפלו

קורות חיים

נולד ביום ב' בחשון תרפ"ג (24.10.1922) בורשה, בירת פולין. כבן למשפחת אדמו"רים. הילד המחונן בתפיסה קלה ובזיכרון טוב ידע לקרוא כבר בגיל 3 ובגיל 7 שנים היה מתעמק בקריאה ימים רצופים. הוא למד בבית הספר "המזרחי" בורשה והצטיין בלימודיו. בן 10 היה מנחם בעלותו לארץ-ישראל. הנער הרגיש היה מאושר בבואו ארצה אך התעצב מרות בפוגשו את המציאות האכזרית. פרעות תרצ"ו ריגשו וזיעזעו אותו. הוא היה מונה ומבכה כלקורבן ובתשעה באב אף עלה להתאבל על קברות הקדושים. בהיותו בן 15 התנדב לשמירה למרות מחאותיה של אמו. הוא השיב לה: "לכל דבר אני שומע לך, אך בדבר הזה אינני יכול, אל תאיצי בי ואל תפריעי לי כי אמלא את חובתי לעמי ולארצי". מנחם הירבה להתבטא בחיבורים ובשירים והשתתף באופן פעיל בבטאון "עדת הצופים". בחיבורו "מדוע אנו מעריצים את גיבורי טירת צבי וחניתה" הוא כותב: "ומה עוד תבקשי ממנו מכורה? מה עוד לא נתנו וניתנה, יקר דם אלה שנפלו ואנו מוכנים לתת, ודם זה לא לחינם נשפך. אלה הם הזכויות והשטרות לאדמתנו, זכויותינו אשר לא תקופחנה, זכויות ההווה המתווספות על זכויות העבר הרחוק המתקרב אל העתיד, העבר הרחוק ברצוננו יהפך לעתיד מזהיר!" יחסם המחפיר של השלטונות הבריטיים אל המעפילים שהתדפקו על שערי הארץ פגע באמונתו באדם, בתרבות וביושר העולם. הוא היה מלא רצון ונכונות לעזור והאמין ביכולת העם המאוחד לעזור לאחיו בגולה. מועקת אחיו

ארגון יד לבנים
סניף ירושלים

עיריית
ירושלים

הנרצחים באירופה קרעה את לבו והוא הירבה לכתוב על כך ולהביע את מכאוביו, יסוריו וזעמו.

ביום כ"ד באדר א' ת"ש (4.2.1940), עלה מנחם כשליח ה"הגנה" על בימת קולנוע "עדן" להביא את דבר ה"הגנה" ולבקש מהקהל לצאת כמחאה על "הספר הלבן". הנהלת הקולנוע קראה למשטרה הבריטית והשוטרים שהגיעו גררו את מנחם והיכוהו עד מוות. מנחם וסבו, שעל שמו נקרא, נפלו חללים מידי הגויים. שניהם נרצחו באכזריות איומה ומסרו נפשם על קידוש השם. מנחם הובא למנוחת עולמים על הר הזיתים מול הר הבית.

חברי קיבוץ טירת צבי נטעו לזכרו של מנחם פריבס את שדרת הסגלונים.

משה פריבס

אסיר תקווה

לזכרם הקדוש של חורי
 יהושע וינטל פריבס
 אחי יצחק ואחותי חנה
 שניספו בשואה.
 לזכר שתי רעיותי — איזה לבית בלוד
 ורחלה לבית לוי-בזינסקי
 לזכר בני רפי בזינסקי
 וחתני גדעון ויילר
 שנפלו במערכות ישראל
 כקציני שריון

239.....
241.....
256.....
272.....
285.....
297.....
313.....
321.....
323.....
340.....
353.....
364.....
384.....
396.....
408.....

מנשרים קלו...

ב-1971 חזרתי עם רחלה מעוד נסיעה בארצות-הברית — סמסטר בצפון-קרוליינה כפרופסור אורח באוניברסיטת 'דיוק'. בדרך חזרה עצרתי בלונדון לבקר את ג'ני ויעקב, ואילו רחלה ורפי המשיכו לירושלים. למחרת השכם בבוקר העירה אותי שיחה טלפונית לא צפויה מוויי בתי. "אבא, כאן וויי. יש לי חדשות מעציבות. רחלה קיבלה אתמול התקף-לב קשה. הירגע. היא נמצאת בידיים הכי טובות שאפשר, אבל יהיה טוב אם..."

"אני יוצא לדרך."

כעבור שלוש שעות עליתי על המטוס הראשון לישראל. הייתי מלא חרדה, בלבול ואפילו אשמה. איך אפשר שיקרה דבר כזה? רחלה היתה צעירה יחסית ונראתה בריאה לגמרי. אבל כמוני גם היא היתה מעשנת כבדה למדי. מדוע הייתי כה טיפש ולא התעקשתי על בדיקות תקופתיות לשנינו?

ד"ר אנה שיפמן, עמיתה במחלקתי לחינוך רפואי וידידת המשפחה, המחינה לי בנמל התעופה ונסענו ישר לבית-החולים בעין-כרם. הכביש לירושלים היה עמוס והנסיעה התארכה יותר מהרגיל. מצאתי את רחלה שוכבת במיטה. היא היתה בהכרה וקיבלה עירוים דרך צינורות שהיו מחוברים לשני קרסוליה. כשראתה אותי, חייכה.

"מצב די טיפשי לאחות, מה?"

"איך את מרגישה?"

"יותר טוב. זה היה מקרה קלסי ממש. הייתי לבדי בדירה כשהתחלתי להרגיש כאבים חדים. ניסיתי להתעלם מהם, אבל הם סירבו להתעלם ממני, אז טילפנתי לאנה. היא הגיעה עם מכונת אק"ג ניידת ואיבחנוה

לנהלים שסייעתי

ערכת של ביה"ס
טה. אבל הרגשנו
ים שביחד נצליח
ו"ס החדש נשמו
מרות לוח השנה,
א יעבור זמן רב
פואה הרחב.

תיו מביה"ס של
ממכון ויצמן. את
הלימודים ושיטת

להוראה ולמחקר.
ד מזמני וממריצי.
בעיקר לבריטניה
למדי. היו לי גם
ון ומרסי. נסיעה
בין אוניברסיטת
ימות שהסתכמו
שנכשל במאמציו
אילו היה זוכה
ורי.

ן סידני ואליזבת
ארגו מניו יורק.

הפרט בקצב הלב. והנה אני. אבל אל תדאג, אין לי כל כוונה לאלמן אותך.

זה היה התקף חמור מאד. רחלה התאוששה ממנו אט-אט ונשארה בבית החולים כמעט שלושה שבועות. רק כמה שנים לאחר מכן נתקלתי במאמר שהצביע על נזק אפשרי ללב אצל נשים בגיל-העמידה שגם עישנו וגם לקחו גלולות למניעת הריון. הצירוף הזה היה לעתים מסוכן למדי. בחודשים הראשונים להחלמתה הסכימה רחלה להפחית את כמות הסיגריות שעישנה, אך בשום אופן לא הצלחתי לשכנע אותה להפסיק את העישון לגמרי. אבל אני עצמי לא יכולתי לשמש דוגמה טובה. למרות הכל המשכתי בהרגלי לעשן חפיסה ביום. אכן, צמד-חמד של אנשי רפואה! כמו כן התפתחה אצלה מיפרצת (אנויריזמה) — התרחבות בדופן אבי-העורקים. למרות שהכאב היה קל בלבד ולא מתמיד, זה גרם לקצב-לב לא סדיר. הויתור היחיד שהסכימה לו היה לצמצם מעט את פעילותה. בעת ההיא הופיע בחוג ידידיה של ויוי בחור חדש שנראה שקט מכולם. סגן גדעון ויילר היה בנם של אונה והרב משה חיים ויילר שעלו לישראל מיוהנסבורג. הוויילרים התברכו בבת ובחמישה בנים שכולם ספגו מהוריהם את האהבה והמסירות לישראל. כל הבנים למדו בפנימיה הצבאית בחיפה, כל אחד בתורו; וכל אחד מהם היה תלמיד מצטיין. אדם נהרג על יד תעלת סואץ במלחמת ההתשה. הבכור, דני, קצין בחיל הים, ילמד רפואה ויהיה רופא.

גדעון, הבן השלישי, היה בחור כארו. בניגוד למחזורים האחרים סירב להיכנע לשגעונותיה של בתי הצעירה. במקום זה נטל את הפיקוד על חייה ולתדהמת כולם, נפסקו כל הצגותיה של ויוי בבת אחת. כמו קייט השייקספירית נהפכה הסוררת לנגד עינינו והיתה לשיה צייתנית. בפעם הראשונה היתה ויוי מאוהבת באמת.

עכשיו נשמעה בכל לכללי התקנון שהתווה לה המדריך החדש שלה: מה לומר לעולם ומה לשמור לעצמך, מה מותר ומה אסור. "גדעון אמר..." נעשה מטבע-לשון כה שגור בביתנו עד שכולנו היינו פורצים בצחוק. בעיני כולנו נעשו ויוי וגדעון דמויות ברומן רומנטי.

רחלה ואני לא יכולנו להיות מרוצים יותר כשהתבשרנו באחד מימי 1972 שהזוג הצעיר מבקש להינשא. נתנו להם את ברכתנו וכעבור כמה חודשים נערכה החתונה בגן ביתנו. (זה היה כל כך יפה עד שדודני מוריס בידרמן שהגיע מפרס לחתונה הביע את רצונו להתחתן בכוא היום באותו מקום, וכך באמת עשה כעבור כמה שנים.) דומה כאילו כל חיל השיריון היה נוכח בחתונה. לאחר מכן נסע הזוג הצעיר לירח דבש באירופה.

הגורל, למרבה הצער, מונע ממני לסיים את הסיפור במילים המתבקשות, "...והם חיים באושר עד היום הזה."

כמו רבים מתושבי ישראל הייתי בבית הכנסת בשבת, ה-6 באוקטובר 1973 — יום הכיפורים. אמנם אינני מקפיד על שמירת מצוות אבל התפללתי בדבקות לשלום. עד מתי תימשך האיבה הערבית לישראל, איבה שאינה מביאה תועלת או נצחון לאף צד מהצדדים? אלוהים לא נעתר לתפילותי ביום ההוא: מצרים וסוריה בחרו לפתוח דווקא ביום הכיפורים בהתקפת פתע מתואמת על ישראל.

ג'ני ויעקב נתקעו בנמל התעופה היתרו בלונדון בנסיונם לתפוס מטוס לישראל כדי שיעקב יוכל לחזור ליחידתו. אמנון מיהר להצטרף ליחידתו בדרום. גדעון, שבינתיים היה לסרן, סגן מפקד גדוד טנקים ברמת הגולן. רפי כבר היה בטירונות.

למחרת בבוקר מיהרתי לבית החולים 'סורוקה' בבאר-שבע, שם אהיה כל המלחמה כדי לפקח על נהלי החירום לטיפול בחיילים הפצועים. רחלה נשארה בירושלים וכמוה ויוי שהיתה בחודש השביעי להריונה. הארץ נעטפה קדרות והנצחון לא נראה כה ודאי וקרוב כמו שהורגלנו במלחמת ששת הימים.

מבאר-שבע הייתי מטלפן כמה פעמים ביום לשמוע אם יש ידיעות מהבחורים שלנו בחזית. אחרי היום הראשון הגיעה דרישת שלום מאמנון. למחרת התקשר אלינו משהו מיחידתו של רפי ואמר שרפי אינו יכול לגשת לטלפון אבל הוא בריא ושלם. בזה אחר זה חלפו להם ארבעה ימים מלאי חרדה ואיש לא שמע אף מלה אחת על גדעון. אט-אט נהפכה העצבנות לפחד ואחר כך לחשד שהעמיק וכאילו ננעץ בתוך גרוני: קרה לו משהו רע.

בבית החולים 'סורוקה' עבדו רופאים ואחיות בלי לתת שינה לעיניהם. בפנים קפואים מאחורי מסיכות הניתוח, לא העזנו לחשוב מעבר למקרה החירום הבא, החייל הבא קטוע הזרוע, החרוך, או פגוע הראש. פצועים שנדמו להיות על סף המוות ניצלו באורח פלא; אחרים שנדמה כי יצאו מכלל סכנה נשמטו מאחזיתנו למרות הכל. לא היה זמן להתעכב על שום חולה, כי תמיד היה הפצוע הבא והבא והבא. המוות נעשה כמעט לדבר שבשיגרה אבל המקצועיות האובייקטיבית, המרירה-מתוקה, גוננה עלינו מלחשוב בקול רם על אלה שאיבדנו.

באחת ההפסקות בפעילות הקדחתנית הזאת, באמצע הלילה, מצאתי את עצמי מתפלל במיטתי לאלוהים שלא האמנתי בו עוד, שתגיע אלינו ידיעה מגדעון שגם הוא בריא ושלם.

בלילה הרביעי למלחמה הצליחו ג'ני ויעקב לחזור לישראל בדרכי עקיפין ויעקב התייצב מיד ביחידתו. מבעד לענן שאיים להאפיל על ישראל הסתננו קרני אור: מצבנו האיסטרטגי השתפר בהרבה. בטלוויזיה הודיע הרמטכל דוד אלעזר שצה"ל הדף את ההתקפה וכוחותינו מתקדמים בכל החזיתות. אבל רבים מחיילינו נפלו בקרב. "כל משפחות הנופלים," סיים, "כבר קיבלו הודעה."

בתי הצעירה התקשרה אלי מירושלים בקול חנוק מדמעות. "אבא, יש לי הרגשה איומה. תגיד לי שגדעון חי. הוא חי, נכון?" "כמובן," אמרתי וניסיתי לשוות לדברי בטחון גדול יותר ממה שהרגשתי באמת. "הרמטכ"ל הודיע עכשיו בטלוויזיה שכל משפחות הנופלים כבר קיבלו הודעה."

"אני לא שמעתי כלום. אף אחד לא בא או טילפן. אז גדעון בטח חי. נכון?"

השפופרת היתה כמו אבן על יד אוזני. הנה אני, הידוע בדיבורי השוטף, אינני יכול לומר דבר בשש שפות.

"נכון, אבא?" התעקש הקול בקדחתנות. "תגיד לי שאני צודקת?" "בריוק, ויז," הצלחתי לומר. "זה בטח כמו שהיה אצלך ששירתת במודיעין ולא יכולת לספר לנו כלום. הוא כנראה לא יכול להתקשר כרגע."

אבל ההסבר הזה נשמע חלול גם באוזני. למחרת, בעיצומה של עוד ישיבה חשובה בבית-החולים הופיע פתאום בחור צעיר, זר. הוא לחש דבר מה באוזנו של פיליפ כץ, מנהל יחסי-הציבור שלנו, העיף בי מבט מחשיד ויצא במהירות. פניו של כץ קפאו. בהיסוס ובחשש הוא קם, ניגש אלי ואמר:

"בוא איתי החוצה למסדרון, משה. זה חשוב."

ידעתי הכל לפני שאמר מלה אחת.

"משה, הרגע נודע לי. גדעון, חתנך..." השתיקה המאיימת נינעצה ישר בלבי, אבל עמדותי משותק, נלחם בוודאות הפנימית, מקווה שאולי בכל זאת...

"... נפל בקרב," סיים במהירות. "אני מצטער מאד. עשה מה שאתה צריך לעשות. אנחנו כבר נסתדר כאן בלעדיך."

יצאתי בריצה מהבניין ונסעתי ישר לירושלים, לביתם של הוויילרים בשכונת אבו-טור.

"אבא," צעקה ויזי ברגע שראתה אותי. פניה היו חיוורים והיא התמוטטה בזרועותי בככי קורע לב.

כעבור זמן מה הופיע בדלת חייל גבוה ורוזה. זה היה נהג הטנק של גדעון, היחיד מיחידתו שניצל מפגיעה הסורית הישירה. הוא תיאר איך נכנסה יחידת הטנקים של גדעון למארב סורי שעלה עליה בכוחו. כמעט כל הטנקים הושמדו. גדעון היה בן עשרים ושלוש. בבגדיו נמצאו כמה שורות שכתב לוויזי בלילה הקודם. "אני כותב מספר מלים באמצע קרב לילה קשה. רק לפני מספר שניות השמדנו 5 טנקי אויב. אם, חס וחלילה, יקרה לי משהו תדעי שאהבתי אותך עד מוות ודעי שאני מעריך אותך תמיד. אני חושב על הילד שלנו. גוגי." הפתק נכתב ב-8 באוקטובר 1973 ב-23²⁰, על תלוש דלק.

גדעון נהרג למחרת ב-6 בבוקר.

"גדעון היה בעל נהדר, אבא," מלמלה ויזי מבעד לדמעות, "אני לא יודעת איפה אני אמצא את הכוח לחיות עם הכאב הזה ועם קהות החושים הזאת. אלה אמורים להיות הפכים, אבל הם לא. גדעון ימשיך לחיות דרכי ודרך התינוק שמתנוועע בתוכי. אבא," אמרה והביטה בי כמעט בחיוך, "התינוק מתגלגל כמו האוקיינוס האטלנטי."

גדעון נקבר בבית הקברות הצבאי בנהריה עם יתר החיילים שנפלו בצפון. מזג האוויר היה חורפי. לא רק אמהות ורעיות, גם חיילים ומפקדים מחושלי קרבות מחו דמעות שזלגו על לחייהם.

למרות דבריה האמיצים מיאנה ויזי להינחם שבועות ארוכים. כעבור חודשיים ילדה בת וקראה את שמה גל. גל היפה והמקסימה, אשר שמונה עשר שנים לאחר מכן התגייסה לקורס מדריכות טנקים — ועם הצטרפותה למשפחת השריון נעורה בה אהבה לאביה שאותו לא הכירה כלל בחייה. ביום העצמאות תשנ"ב הספידה רב"ט גל, בתו הבכורה בת ה-18 של גדעון, בכומתת חיל שריון, את אביה.

ויזי התאוששה אט אט, משבוע לשבוע, מחודש לחודש, והתגברה על כאבה. היא חזרה לעבודה, וזה כמובן עזר מאד. למשפחת ויילר היתה נפילת בן שני במלחמה מכה קשה מאין כמוה.

כעבור שנה הועברו עצמותיו של גדעון, לבקשת הוריו ואלמנתו, לקבורה שניה בבית הקברות הצבאי בהר הרצל, בצד קבר אחיו הבכור אדם. וכך בנוכחות המשפחה וסגל מפקדי השריון התרחש האירוע המכאיב מחדש. "שאלו ויונתן," קרא הרב, "הנאהבים והנעימים, בחייהם ובמותם לא נפרדו, מנשרים קלו מאריות גברו."

לקול קינת דוד הורד פעם נוספת הארון עטוף-הדגל לתוך האדמה שלמענה נלחם ומת. שוב מילאו הדמעות את עיני האלמנה המחזיקה תינוקת בזרועותיה, את עיני האם, האב ויתר בני המשפחה ואף עיני

החברים לנשק. גם הקצינים הבכירים שהשתתפו בטקס נראו מזועזעים. את כל הסידורים עשה מוקי גן-מור, במקור גרונימוב, קצין מילואים בלשכת קצין העיר ירושלים, סטודנט לכלכלה באוניברסיטה. כעבור כמה שבועות התחיל לבקר את ויוי ובתוך כמה חודשים כבש את לבו. לא, הצלקת בלבה של ויוי לא תירפא לעולם, אבל בהיותה צעירה וחזקה מצאה כוח ואומץ לבנות את חייה מחדש.

"אבא, אתה יודע שאני לא מאמינה באמונות טפלות," אמרה לי, "ואני אוהבת את הבית בבית-הכרם לא פחות ממך, אבל אני לא רוצה להתחתן עם מוקי באותו המקום שהתחתנתי עם גדעון."

טקס החתונה התקיים בעומר, פרבר של באר-שבע. בין האורחים היו כל בני משפחת ויילר. אונה ומשה חיים ויילר, למרות כאבם, הראו פנים שמחות ואימצו אל לבם את החתן של אלמנת בנם. בהתאם לתפיסת המסורת היהודית, הם בחרו בחיים. כשכרך הרב משה חיים בקול את הזוג הצעיר, הרכנתי את ראשי והרגשתי שפל-רוח מאד בנוכחותם.

שני ילדים יוולדו לוויי ומוקי: נדב — היחיד מבין נכדי שדומה לי במראהו החיצוני — ואפרת.

כמעט מהרגע הראשון שגדעון של ויוי נכנס לחוג המשפחה שלנו רחש לו רפי, הצעיר ממנו בשלוש שנים, הערצה עצומה. רפי בן החמש עשרה היה יושב עם גדעון שעות ארוכות ולומד ממנו כל מה שאפשר ללמוד על טנקים. יהיו לך תוצאות שאיש מאיתנו לא היה יכול לשער. רפי, ספורטאי מצויין וחובב ספרים, גם ניגן בגיטרה וכתב שירים. מתחילת שנות נעוריו הרוויח את כל דמי הכיס שלו וכמעט כל ספריו נשאו את ההקדשה ההיתולית "מרפי לרפי". תקרת חדרו היתה מכוסה במפות המצורפות לירחוני ה'נשונל ג'יאוגרפיק'. הוא היה הנער האידיאלי, מצטיין בכל. ועוד דבר, אף כי הבנות שלי מעולם לא קראו לרחלה אלא בשמה, קרא לי רפי "אבא", מהרגע הראשון.

בכל פעם שיכולתי השתדלתי לצרף את רפי לנסיעותי בחו"ל: היה משהו רענן מאד בתגובותיו על מיפגשיו עם תרבויות אחרות ואני התענגתי על חברתו. בן שש עשרה היה כשבא ב-1970 עם רחלה ואיתי לסמסטר השבתון שלי באוניברסיטת 'דיוק' בצפון קרוליינה. לאחר מכן לקחנו אותו איתנו לחופשה בצרפת וביקרנו בפריס, בטור, בגנים שטילתי בהם פעם, בבתיים שגרתי בהם, במסעדות שאכלתי בהן ובבית החולים שבו התחלתי את לימודי הרפואה שלי. כשישבנו בבית הקפה שבו נהגתי להיפגש עם אודט, סיפרתי לרפי על החברה הראשונה שלי.

"אבא," אמר לי יום אחד, "יש דבר אחד שיעשה את הטיוול הזה למושלם ממש."

"תגיד מה."

"אני רוצה זוג נעלים חומות עם סוליות גומי, כאלה שהאיכרים נועלים."

אלה היו הנעלים שנקראו נעלי "פלדיום"; כל החברה הקרביים בצבא התהדרו בהם. זוג כזה יעלה לי עשרים פרנק בסך הכל. אף-על-פי שתמיד התקשיתי לסרב לרפי, עלתה במוחי מחשבה קונדסית.

"בסדר, רפי, אני אקנה לך זוג נעלים כאלה, אבל רק בתנאי אחד."

"מה שתגיד, אבא."

"יש לנו אותה מידת נעל. תן לי לעשות עליהן סיבוב ביום הראשון." במקום לארוז את הנעליים יצאתי מהחנות בנעלי המסתננים שלי, הלכתי איתן לארוחת ערב, ולאחר מכן לקולנוע עם רחלה. רפי המסכן הלך אחרי כמו כלבלב עם הלשון בחוץ. מאוחר כלילה הנחתי את הנעליים מתחת למיטתו של רפי. אבל הוא התנקם בי בלא-יודעים על מעשה הקונדס כאשר בחמש ורבע לפנות בוקר העירה אותנו זעקת השמחה הספונטנית שלו.

כשנה לפני גיוסו לצבא בא אלינו רפי בטענה: "אמא, למה את לא יולדת תינוק? אבא, תן לה ילד."

"בגילי!" הודעזעה רחלה. "אתה לא מדבר ברצינות, רפי. אני לא יכולה להתחיל להתעסק עם תינוק בגיל שלי." "אל תדאגי, אני אטפל בו. את רק תלדי אותו. תשאירי לי את כל היתר."

לאחר שנכשלה הטקטיקה הזאת ניסה רפי כיוון חדש.

"טוב אמא, אז אם לא תלדי תינוק, לפחות תאמצי. זה יהיה מעשה טוב. אפילו ילדה מבוגרת יותר. אפילו זרה, נגיד דנית או שוודית. אפילו בת שש עשרה או שבע עשרה. אבא, אתה גבר. אתה מבין. בואו נארגן ונביא מישהי הביתה, שתסתובב."

היתה לרפי בעיה קטנה אחת. אישיותו המתוקה והגיטרה שלו כבשו לבבות רבים מדי. כשהיה בן שש עשרה הוצף הבית יפהפיות צעירות שנראו גם אינטליגנטיות מאד. כמו שהיה עם ויוי, רחלה ואני מעולם לא יכולנו להחליט אל מי מהן נטה רפי באמת. המתמידה ביותר בכל ההרמון הזה היתה נערה אחת מיסתורית, רותי.

ערב אחד התקרב אלי רפי בפרצוף רציני. אהבתי את נעימת הקול המבוגרת שהיה מאמץ לעצמו בכל פעם שפנה אלי ל"שיחה בין גברים".

"אבא", פתח, "אתה אחד האנשים היוצאים מן הכלל בדור שלך, אדם בעל נסיון רחב. אני, כמובן, רק בן שש עשרה. מה אני יודע?"
כפי שידע יפה מאד, עד שהגיע אל עיקר השיחה, לבי כבר נמס בקרבי. ואולם, אולי משום שהיה נבוך במקצת, נראה שהוא מתקשה להמשיך. ניסיתי לעזור.

"רפי, תרשה לי לנחש מה אתה רוצה לשאול. אמך ואני איננו יכולים שלא לשים לב שהבית תמיד מלא בבחורות צעירות ויפות. זה הודות לחן שלך. אתה בחור צעיר והגון, ואנחנו אף פעם לא מתערבים בעניינים שלך. אבל אם אתה בכל זאת מבקש את עצתי בעניינים האלה, הרשה לי לומר לך דבר אחד. תמיד דבקתי בעקרון, שאם תרצה, תוכל לאמץ אותו לעצמך: קח לך כמה חברות שאתה רוצה, אבל אם אתה רוצה להיחשב לאיש של כבוד, רק אחת בכל פעם."

"תודה אבא. אני רוצה מאד שתחשוב אותי לאיש של כבוד. עזרת לי מאד."

מי יכול לא לאהוב בן כזה? ועם זאת, למרות כל פיקחותו, חינו ויפי תארו, הפחית רפי בערך עצמו בכל פעם שהישווה את הישגיו לאלה של אמנון, אחיו הבכור. משום מה נשכחה ממנו העובדה שאמנון מבוגר בארבע שנים. לבסוף נמאס עלי הדבר הזה והייתי מוכרח להתערב.

"רפי, שב. אני רוצה לומר לך משהו. אם הייתי יושב בוועדת קבלה לבית-ספר לרפואה והיה מקום לסטודנט נוסף אחד בלבד והייתי צריך לבחור בינך לבין אחיך, זה היה מאלץ אותי לחשוב טוב טוב. אבל בסופו של דבר הייתי בוחר בך."

הוא הביט בי ועיניו נפערו בתמיהה אבל יכולתי לראות שהוא ידע שאמרתי לו את האמת.

בצבא נשלח רפי ליחידת חיל רגלים בגולני ומיד ביקש העברה לשיריון. "רפי", אמר לו המפקד, "אתה צבר, יליד ירושלים, אחד האנשים טובים ביותר במחזור החדש שלנו. אני יודע שאתה רוצה להיות טנקיסט, אבל נסה לראות את התמונה הרחבה. הצבא צריך לשפר את התרמית של גולני, ולכן אנחנו לוקחים צעירים מעולים כמוך. בשבילך אולי זה קרבן גדול, אבל אני מבקש שתראה את זה כחובה שלך."

רפי סיים בהצטיינות קורס קצינים והמשיך לשרת בהצלחה בחטיבת גולני. ואולם אחרי נפילתו של גדעון, בלי לומר דבר לרחלה או לי, פתח רפי במערכה לקבל העברה לשיריון.

כאשר סוף סוף הבנו מה קורה, נמלאנו דאגה. ניגשתי אל רפי יום אחד כשהיה מדוכדך לאחר שבקשת העברה נוספת שלו נענתה בסירוב.

"רפי", אמרתי, "כולנו יודעים מדוע אתה מתעקש כל כך בעניין ההעברה הזאת, אבל כבר עכשיו אתה קצין מצטיין ביחידה חשובה. יש לך חובות חשובות. הצבא זקוק לך לתפקידים המיוחדים שבשבילם הכשירו אותך. כל העניין הזה ללכת בעקבות גדעון הוא לא רציונלי ואולי אפילו מזיק."

"אבא, אני יודע שקשה לך ולאמא להבין את זה. אני לא אדם מיסטי במיוחד, אבל בדרך כלשהי אני מרגיש שגדעון אימן אותי לקחת את מקומו... אם יקרה לו משהו. למדתי כל מה שהיה לו ללמד אותי. עכשיו כשהוא איננו, חלק ממני מרגיש כאילו נעשיתי גדעון. אין אף אחד אחר. אני יודע שזה נשמע מוזר, אבל אם אני רוצה להיות נאמן לעצמי — לרפי — אני מוכרח לקחת את מקומו של גדעון בחיל השיריון."

ואולם מפקדיו של רפי המשיכו לסרב לבקשותיו. עד כמה שהדבר נשמע מפתיע, רפי איים לברוח, לשכות רעב, לעזוב את הארץ ואפילו לפנות לבית משפט — הכל כדי להגיע לשיריון. בסופו של דבר לא היתה לצבא ברירה אלא להיכנע.

רפי, שהתחיל את האימון הבסיסי מבראשית, נבחר לחייל המצטיין בקורס שיריון. נסענו לאמצע מידבר סיני לטקס הסיום שלו. רפי, גבוה ונאה, בלט כמנהיג בין עמיתיו הקצינים. לאורך כל נאומו של הרמטכ"ל החדש, מוטה גור, לפני ההורים, לחצה רחלה את זרועי מרוב גאווה בבנו הצעיר.

כעבור כמה חודשים סיים רפי במקום ראשון קורס מפקדי מחלקות. לאחר מכן היה המצטיין בקורס מפקדי פלוגות. גאוותנו לא ידעה גבול. אפילו ויוי זורה בנוכחותו של גדעון בגלגולו החדש.

ב-1976, שנה אחרי נישואי ויוי ומוקי, הגיעו שלוש שנות שירותו של רפי לסיומן. רפי שנמשך תמיד ללימודים הומניים — שירה, היסטוריה ופילוסופיה — השתוקק להתחיל את לימודיו באוניברסיטה. אבל מאחר שבתקופה ההיא סבל חיל השיריון ממחסור במדריכים מוכשרים, הופעלו על רפי לחצים חזקים להאריך את שירותו הצבאי. מה עושים במקרה כזה?

בשבת שלפני שיחרורו המתוכנן של רפי נאספה כל המשפחה ודנה בשאלה מכל זווית אפשרית. הצבא זקוק למפקדים, נכון, אבל המדינה זקוקה גם לאנשי-רוח, טענתי. אודה ולא אבוש שבעניין הזה לא הייתי לגמרי גלוי-לב. מאחורי כל טענותי הסתתרה הטענה בהא הידיעה — שלא העזתי לבטאה בקול. גדעון מת. זה מספיק. רציתי לראות את רפי, שאהבתי כל כך, מחוץ למדים. רציתי אותו חי.

כשעזב רפי את הבית ביום ראשון לאחר אותה שבת, היה מוכן שהוא יסרב להאריך את שירותו. ביום רביעי קיבלנו טלפון. למען האמת לא הופתעת.

"אמא, אבא, פשוט לא יכולתי לסרב. חתמתי רק לשנה אחת. ואז אני מבטיח, אפילו לא יום נוסף אחד." הוא השתק לרגע והמשיך, "הם באמת זקוקים לי. מה עוד יכול איש של כבוד לעשות?"
זה היה רפי. הוא היטיב להכיר אותי. על-כורחי הייתי גאה בו מאוד.
"עשית מה שהיית צריך לעשות. זה תמיד מקובל עלי. טלפן אלינו ברגע שתוכל."

שלושה ימים לאחר מכן, בשש וחצי בבוקר נשמע צלצול בדלת. רחלה ואני הזדקפנו מיד והחלפנו בינינו מבטי חרדה. מי זה יכול לצלצל בשעה כזו?

"חכי כאן," אמרתי ולבשתי חלוק.

בדלת עמדו שני קצינים צעירים חמורי-סבר ושתי נערות במדים. אחד הקצינים התקרב.

"דוק..." קולו בגד בו לרגע. "דוקטור פריבס, אני מצטער להודיע לך שבנך, סגן רפאל בז'ינסקי, נהרג הלילה בתפקיד."
חלל ריק בגודל העולם נפער במעמקי בטני. אילו הייתי לבדי אני חושב שהייתי מתמוטט על הרצפה, מתיר לעצמי להיכנע לכאבי, אבל הרגשתי בהתקרבותה של רחלה וכשהפנתי את ראשי ראיתי נכנסת לחדר. היא ידעה מיד. נוכחותם של החיילים הצעירים לא יכלה לבשר אלא את הדבר הזה.

"לא," צעקה ולפתה את האוויר בכאב. "לא! לא! לא!"
היא התעלפה בזרועותי. היא לעולם לא תתאושש לגמרי מהמכה הזאת. הייתי אילם. מעולם לא נראו לי המלים סרות-טעם כל כך. לאחר מכן סופר לנו שרפי נהרג בנסיבות מיסתוריות אי-שם בסיני. למחרת נישא רפי עטוף דגל כחול-לבן, בידי חבריו, כולם קצינים צעירים, אל הר הרצל ונקבר בטקס צבאי מלא. מאות המשתתפים שמעו את מפקדו של רפי מהלל אותו כקצין לדוגמה, מטובי בניה של הארץ.
אלמלא תמכתי פיסית ברחלה, היא היתה מתמוטטת. שוב ושוב מלמלה "רפי, רפי, רפי..." בנונו נתן את חייו למען ארצו. הוא היה בן עשרים ואחת.

כעבור כמה חודשים, ביוזמתה של רחלה, תרמנו ספר תורה על שמו של רפי לבית הכנסת בבית-הכרם שאביה של רחלה נהג להתפלל בו. למתנה הזאת היתה חשיבות סמלית גדולה בשבילה. גם הקמת הספרייה

הרפואית בביה"ח 'סורוקה' בבאר-שבע ובניית חדר ישיבות בהנהלת האוניברסיטה — שניהם על שם רפי — הם פרי יוזמתה. ביום השנה הראשון למותו נולד לגיני וליעקב בנם השני, וכמו שהבטיחו קראו את שמו... רפי.

קורות חייו המדהימים של משה פריבס, בן
למשפחה יהודית נכבדה מוורשה, התחיל בלימודי
הרפואה בצרפת וסיים בין הבודדים שזכו להתקבל
לפקולטה לרפואה בעיר הולדתו. גלה במלחמת
העולם השנייה כקצין פולני עם אשתו לגולג
במעמקי סיביר ושימש שם, בגיל 27, רופא ומנתח
ראשי. אחראי לבריאותם של 28,000 אסירים. אחרי
המלחמה היה רופא ראשי של אווה ג'וינט ואחראי

לחכנית הבריאות ליהודי צפון-אפריקה לקראת עלייתם ארצה.
ב-1951 מונה דיקן-משנה בפקולטה לרפואה שהוקמה זה לא כבר
באוניברסיטה העברית ו'הדסה' בירושלים. בשנת 1972 הקים — לנוכח
התנגדות עזה — בית-ספר נוסף לרפואה, יחודי וחדשני בתפיסתו,
באוניברסיטת בן-גוריון בבאר-שבע והיה גם נשיאה הראשון.
בשנות השישים התמנה חבר במוסדות אירגון הבריאות העולמי, קרן
רוקפלר, האקדמיה הלאומית למדעים של ארה"ב ובארגונים אחרים וסייע
למוסדות מחקר והוראה בהקמת בתי-ספר לרפואה בארצות רבות בארבע
יבשות. בכל אותם מקומות חיפש ומצא את הקשר עם הקהילות היהודיות
והביא לכלל ביטוי את זיקתו העמוקה לתרבות היהודית ולמורשתה.
לצד שנות פעילותו הרבות — עליהן זכה להכרת ולהוקרת אוניברסיטאות
ואירגונים רבים בארץ ובעולם, ובראשם פרס ישראל לרפואה לשנת תש"ן
ואבירות לגיון הכבוד הצרפתי — היו חייו האישיים והמשפחתיים עמוסים
ומרתקים לא פחות: חרדות ואובדן בשואה; נישואים לשתי נשים בלתי-
רגילות שמתו עליו, עמהן חלק אושר ושכול; מאבק מופלא על חייו לאחר
ניתוח-לב קשה והתנסות במשך שנה תמימה, הפעם מן הצד השני של
המתרס — כחולה.
קורות חיים מרתקים אלה נפרשים לפנינו בכישרון סיפורי רב, רווי הומור,
אהבת אדם ותוכנה אנושית עמוקה. יותר מכל מפעמים בסיפורים המרגשים
שבספר רגשות עמוקים של תקווה ואמונה — תקווה אישית ואנושית
ואמונה יהודית וציונית.

דאנאקוד 3-2156

עיצוב העטיפה: סטודיו רמי וג'קי